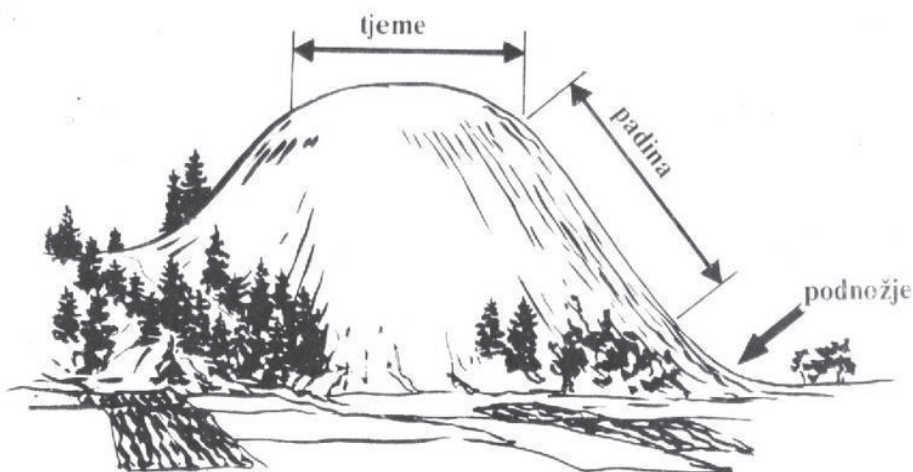

3. TEREN

3.1. POJAM TERENA

Teran ili zemljište je određeni dio zemljine površine s reljefom, prirodnim i umjetnim objektima koji se na tom dijelu zemljišta nalaze. Reljef je zbroj svih prirodnih uzvišenja, udubljenja i ravnina, a svi ostali objekti su terenski objekti. Reljefni oblici i terenski objekti predstavljaju dvije osnovne skupine topografskih elemenata. Topografske elemente dijelimo na prirodne (nisu nastali utjecajem čovjeka) i umjetni (nastali utjecajem čovjeka). Reljefni oblici mogu biti uzdignuti, zaravljani i udubljeni.

Kod uzdignutih oblika razlikujemo: tjeme, vrh, ivica, padina i podnožje. Tjeme je gornji dio uzvišenja, a može biti šiljato, zaobljeno i ravno. Najviša točka tjemena zove se vrh. Linija po kojoj tjeme prelazi u padinu naziva se ivica, (često nejasno izraženo). Padine ili strane su bočne površine uzvišenja između ivice i podnožja. Mogu biti ravne, ispupčene, izdubljene i stepenaste, a po nagibu blage, strme i vrlatne. Podnožje je linija od koje se uzvišenje uzdiže i izdvaja od okolnog zemljišta. Prema veličini, obliku tjemena, izgledu i nagibu padina uzvišenja se nazivaju: brežuljak, brijeg, brdo i planina.

3.2. VRSTE TERENA

Ravničarski i brežuljkasti teren uglavnom je lako prohodan i omogućuje neometano kretanje i izvan puta, ukoliko ga ne presijecaju površinske vode, zasijane obradive površine ili gusto obrasli tereni. Reljef ravničarskog terena nema jasno izraženih uzvišenja i udubljenja. Visinske razlike na brežuljkastom terenu su male, a zemljište je valovito. Površinske vode se javljaju u različitim oblicima. Rijeke u ravnici teku sporo, zato jako djeluju na zemljište (pretvaraju ga u močvare i poplavljuju, stvaraju rukavce, ade i sl.). Ravničarski i brežuljkasti teren je zbog dobrih mogućnosti za život gusto naseljen. Mreža komunikacija je isprepletana, pa omogućuje brzo kretanje i opskrbljivanje svime što nam je potrebno.

Srednje planine predstavljaju puno valovitije zemljište, obično s većim nadmorskim visinama. Osnovne značajke su velika raznolikost na manjem prostoru i ponekad hladnije podneblje. Naselja su rjeđa, pa je i prometnih putova manje. Reljef čini spoj nabacanih hrbata i uzvišenja, kao i gudura. Veće strmine ne dozvoljavaju gradnju na padinama. Reljefni oblici i raslinje ponekad osjetno otežavaju preglednost. Ceste i putovi su uglavnom u dolinama i nižim dijelovima. Raširena je mreža šumskih putova i pješačkih staza.

Značajan je velik broj različitih objekata koji omogućavaju kretanje (mostovi, nasipi, propusti). Kretanje izvan putova otežano je zbog raslinja (ograničena preglednost), strmina i pojedinačnih terenskih objekata (pećine, stijene, jame) koje moramo zaobilaziti ili specifičnim znanjem i opremom prelaziti. Rijeke su brze, prijelaz otežava i duboko korito rijeka koje često zahvaća osnovnu masu stijene. Do rijeke se može doći pritokom ili putem.

Kraški teren je stjenovito vapnenasto zemljište s izrazitim kraškim pojavama (vrtače, uvale, kraška polja, ponornice, škrape) koje su s obzirom na sastav stijena više ili manje izražene. Razlikujemo goli kras (čija je površina hrapava, raščlanjena i rijetko obrasla) i zeleni kras (kod kojega je izraženost površinskih kraških pojava manja, a tlo pokriveno raslinjem). Najčešći su prijelazni oblici. Osim većih reljefnih oblika (kraška polja, uvale i sl.) postoje i mikronabiranja (mnoštvo manjih vrtača, stjenovitih razbijenih prijelaza i sl.) koji umanjuju prohodnost i preglednost terena. Razgibani (valoviti) kraški teren izvan putova i staza, koji je još pored svega i obrastao, zanimljiv je izazov iskusnim putnicima (orijentiranje je tu neophodno). Kras je rijetko naseljen. Glavni problem u opskrbi je pitka voda. Najneprohodniji je visoki kras, koji je zbog posebnih osobina obrađen u okviru alpskog terena.

Alpski teren je stjenovito područje iznad šumske granice, rijetko obraslo skromnim raslinjem. Preglednost je u dobrim meteorološkim prilikama odlična, pa je i topografska orijentacija laka. Kada je vrijeme loše nastupaju teškoće. Prilikom prelaženja visinskih razlika krećemo se po markiranim (označenim) pješačkim stazama, koje su uređene i osigurane. Izbor prikladnog puta je posao koji zahtjeva puno truda. Označenih putova ima više na zanimljivom terenu i terenu koji ne zahtjeva pretjerane napore. Kretanje na takvim putovima je sigurno. Bez posebne opreme, poznavanja alpinističke vještine i odgovarajućih iskustava, kretanje po bespuću nije preporučljivo, jer je nesigurno. Pronaći zaklon i osigurati se moguće je i u visokim planinama, posebno ljeti kada je kretanje tim predjelima najbolje (najugodnije). Alpski predjel daje posjetitelju puno, ali mu puno i uzme, ukoliko ne poznaje dovoljno njegove zakonitosti i opasnosti.

Močvarni teren se pojavljuje tamo gdje je površinski i vertikalni otok vode slab zbog svojstva tla. Dolazi do raskvašenosti tla ili je cijelo tlo pod vodom. Obično je takav teren pratitelj ravničarskih rijeka ili je ostatak jezera i bara. Kod nas su to obično manja područja koja lako možemo izbjeći i upotrijebiti utvrđene prometne putove. Prohodna močvara obično je obrasla bujnim raslinjem, tlo je raskvašeno i meko. Ljudi i stoka lako ga prelaze. U sušnim razdobljima i zimi, kada se zamrzne, ne predstavlja poseban problem.

Teško prohodno močvarno tlo obično je pod vodom, pa ga možemo lako savladati nekim plovilom ili ga prelazimo zimi kada je zaleđeno.

Teren obrastao šumom, makijom ili žbunjem je teren u svim predjelima, od najviših do najnižih. Raslinje je dio svakog terena, ali ga ipak zbog posebnosti (prohodnost, vidljivost, preglednost) izdvajamo i obrađujemo odvojeno. Zbog utjecaja podneblja (klime) u primorju je razvijen poseban tip raslinja kojeg zovemo makija. To je zimzeleno bodljikavo grmlje i šuma. U krajevima koji su gusto obrasli nema putova, prohodnost je vrlo teška (gotovo nemoguća). U ravnici i na brežuljkastom terenu, kao i srednjim planinama rastu različite vrste šuma i grmlja. Za planinski predjel karakteristično je busenje. Značajne osobine šuma su vrsta i gustoća raslinja. Šume mogu biti zimzelene (četinarske), listopadne i miješane. Prema gustoći razlikujemo guste, srednje guste i rijetke šume. Šume su jednoslojne (drveće približno iste starosti i visine) i višeslojne (drveće različite starosti i veličine).

U višeslojnoj šumi (s gustim mladima i ostalim slojevima) orijentacija je otežana, kao i prohodnost. U gustoj šumi krošnje drveća se dodiruju, pa je onemogućena preglednost. Šuma

srednje gustoće je ona u kojoj razmak između krošnji nije veći od njihovog promjera. Šuma s drvećem koje je udaljenije jedno od drugog je rijetka.

U zimzelenoj šumi, kao i u makiji i busenju koji su također zimzeleni, vidljivost i mogućnost opažanja ista je zimi i ljeti. U listopadnoj i mješovitoj šumi zimi, kada lišće ne zaklanja vidokrug, vidljivost je bolja. Prohodnost u svim vrstama šume zavisi od mladica i strmine na kojoj šuma raste. Najneprohodnija je šuma s gustom travom i mladicama, pogotovo ako je smještena na strmom terenu. Prolazak kroz gustu makiju (i to bodljikavu) kao i kroz busenje izvan puta vrlo je naporan i neprijatan (iako je orijentacija lakša zbog dobre preglednosti).

